

Відгук
офіційного опонента
на дисертацію Івонни Михайлівни Фецько
“Термінологія музейництва: формування,
системно-структурна організація, термінотворення”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.01 – українська мова

Актуальність теми дисертаційного дослідження

У сучасному мовознавстві великої уваги набувають дослідження галузевих термінологій, оскільки вони є найпомітнішим рушієм удосконалення національних мов. Важливим завданням національного мовознавства є систематизація й унормування терміносистем, міжнародне узгодження термінів.

Із цього погляду тема дисертаційного дослідження Івонни Фецько є дуже актуальною: вперше в українському мовознавстві досліджено термінологію музейництва в різних аспектах: простежено становлення та особливості її розвитку, охарактеризовано основні етапи її формування, проаналізовано закономірності системної організації терміносистеми музейної справи, виявлено значущість лексико-семантичних процесів, поширених у терміносистемі музейництва, для актуалізації семантико-парадигматичних зв'язків терміноодиниць, досліджено склад цієї терміносистеми з погляду її походження, встановлено специфіку основних способів термінотворення, описано структурні моделі та граматичні особливості термінів музейної справи.

Дисертаційне дослідження проведено на великому фактичному матеріалі (2712 термінів), дібраному із п'яти сучасних словників та довідників музейної справи. Таке масштабне дослідження вимагає від дослідника глибокого осмислення предметної галузі, володіння системою її понять, розуміння системного характеру термінології музейництва та суміжних дисциплін. Цим категорійним апаратом дисертантка оволоділа ґрунтовно.

Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Потреба такого дослідження зумовлена необхідністю проаналізувати особливості функціонування мови музейної справи на різних етапах, визначити основні джерела формування й розбудови цієї термінології. Наукова новизна роботи полягає у тому, що вона є першим в українському мовознавстві комплексним дослідженням сучасної української термінології музейництва як історично сформованої та функційно розбудованої підсистеми сучасної загальнонаціональної мови. Дисертант вперше теоретично обґрунтувала засади творення терміносистеми музейництва, здійснила аналіз її витоків і шляхів формування, охарактеризувала семантичну диференціацію та особливості функціонування.

Отримані результати мають важливе теоретичне та практичне значення. Основні положення і висновки доповнюють знання про лексичну систему в цілому, уточнюють деякі поняття термінознавства, виявляють закономірності формування та функціонування спеціальної лексики. Результати дослідження сприятимуть подальшому розвитку українського термінознавства, можуть бути використані в лексикографічній практиці, науковій та педагогічній роботі.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Іванни Фецько дає підстави стверджувати, що підхід дисертантки до вивчення термінології музейництва відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження. Варто відзначити добру структурованість роботи, логічність викладу, якісне оформлення наукового апарату. Іванна Фецько добре продумала композицію дисертації. Кожен підрозділ дисертації містить вдало дозований сконденсований виклад теоретичного матеріалу, на якому базується аналіз термінології музейництва.

Свою глибоку обізнаність у галузі музеєзнавства продемонструвала Іванна Фецько у першому розділі, де описала еволюцію терміна *музей* від

найдавніших часів до сьогодні, охарактеризувала розвиток терміносистеми музейної справи у світі.

Досліджуючи становлення і розвиток терміносистеми музейництва в Україні, автор акцентує на несприятливих умовах формування наукової мови (недержавний статус української мови, заборона її як засобу спілкування, державна роз'єднаність України). Тому процес систематизації термінів започатковано порівняно недавно – у перші десятиліття ХХ століття. Царина музейництва розвивалася в Україні нерівномірно, мала свої особливості в різний час, що уможливило дисертантці виділити три етапи, які яскраво ілюструють зв'язок розвитку лексичної системи з історією духовної та матеріальної культури українського народу, з економічними та суспільно-політичними змінами в Україні.

Дослідниця зазначає, що “відновлення української національної державності 1917 року відіграло важливу роль у становленні музейництва, основною ознакою якого було надання цій справі державного статусу”.

Переконливо звучить висновок про особливості формування поняттєво-термінологічного апарату музейництва: “Українське музейництво, як невід’ємна складова світової музеології, має значні досягнення й опирається на багатий досвід своїх попередників. Разом із тим потребують глибокого дослідження теоретико-методологічні основи науки, потрібно розвивати власну національну термінну систему у співвідношенні з міжнародною музеологічною парадигмою” (с.34).

Пильну увагу приділяє Іванна Фецько і таким важливим питанням сучасного термінознавства, як розмежування понять *термін*, *номен*, *професіоналізм*, *ядро* та *периферія* терміносистеми.

Дисертант обґрунтовує методико-теоретичні засади дослідження фахової термінології та визначає основні методи дослідження: описовий, структурний, елементи кількісного і дистрибутивного методів, а також метод компонентного аналізу.

У другому розділі описано лексико-семантичну організацію української термінології музейництва, що охоплює 24 тематичні групи. Дуже цінним є

Додаток Б, у якому всі терміни скласифіковано за тематичним принципом. Гіперо-гіпонімічні відношення зумовлюють ієрархічну внутрішню структуру термінології музейництва і є доказом її системності.

Вправність зрілого й перспективного науковця продемонструвала Іванна Фецько у дослідженні синонімії, антонімії, омонімії, полісемії.

Наявність синонімії, на думку автора, вказує на розвиток лексико-семантичних відношень усередині системи. Важливо, що дослідниця науково обґрунтовує використання турмінів-дублетів (*реконструкція – відновлення*) та варіантів різних рівнів: фонетичного (*асоціація музеїв – асоціяція музеїв*), морфемного (*збиральництво – збирання*), комбінованому (*валідний – валідований*), синтаксичному (*екологічний музей – екомузей*).

Антонімічні відношення сприяють глибокому проникненню в сутність протиставлених понять, дають змогу цілісно та системно сприймати наукову інформацію, визначають місце кожного терміна в терміносистемі.

Полісемію, незважаючи на її небажаність, дослідниця розглядає як невіддільний компонент української термінології музейництва. Основною причиною розвитку полісемії Іванна Фецько вважає “еволюцію поняття, що зумовлює появу нових значень і відтінків у термінних одиницях. Полісемія в межах термінології, як факт динаміки мови, вказує на розвиток терміносистеми згідно з мовними законами, й тому це явище продовжує існувати як закономірний факт” (с. 98). Дослідниця обґрунтовує критерії розмежування полісемії й омонімії. Визначальною ознакою омонімів є, на думку дослідниці, те, що вони є явищами різних семантичних полів (с. 101). Притаманним явищем досліджуваної термінології виявилася міжсистемна (*експозиція – у музейництві та географії*), внутрішньосистемна (*збруя*) та зовнішньосистемна (*вступ*) омонімія.

Третій розділ присвячено структурно-словотвірній та генетичній характеристиці українських термінів музейництва. До складу аналізованої терміносистеми входять синтетичні та аналітичні терміни. Важливою є думка, що “в термінотворенні виявляються основні тенденції загальномовного творення, зокрема регулярність і системність використання певних

словотворчих моделей, диференціація дериваційних одиниць за ступенем продуктивності, прагнення до оптимального залучення словотвірних ресурсів” (с. 180). Основою розбудови терміносистеми музейництва дослідниця вважає морфологічну деривацію, хоча важливу роль відіграють також лексико-семантичний та морфолого-синтаксичний способи. Виявлено різні типи аналітичних термінів, які через особливості структурно-семантичного характеру виявляють здатність до конкретизації значень і надають уточнювальні характеристики. Запозичення з різних мов розглядає автор ”як один із природних і вагомих шляхів розвитку термінології музейництва” (с. 180).

Варто відзначити, що викладений у дисертації аналіз матеріалу проведено продумано, з метою унаочнення наведено багато схем та діаграм. Висновки виважені, підтверджені достовірними даними і переконливими фактами. У роботі є чимало вдалих спостережень щодо творення і функціонування того чи іншого терміна. Наукові узагальнення, викладені в дисертації, роблять значний внесок у теорію термінознавства, стаючи набутком української лінгвістики. Актуалізований фактичний матеріал є цінним набутком для сучасної лексикографічної практики.

Перелік використаної літератури в дисертаційному дослідженні складає 354 найменування. Список використаних джерел та літератури (с.183-218) засвідчує ґрунтовний підхід дисертантки до опрацювання великої кількості лексикографічних, культурологічних та лінгвістичних матеріалів, а Додаток А є найповнішим сучасним тлумачним словником термінів музейництва, який варто опублікувати як самостійну лексикографічну працю. Та й дисертаційне дослідження пропонуємо видати як монографію про формування, системно-структурну організацію та термінотворення у терміносистемі музейництва.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційної праці апробовано, основні її висновки й положення висвітлено в 14 публікаціях. Обсяг друкованих робіт та їх кількість відповідають вимогам МОН України про публікації основного змісту

дисертації на здобуття ступеня кандидата філологічних наук. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації. Автореферат відбиває основні теоретичні положення та практичні здобутки дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Деякі моменти дисертаційної роботи, що мають дискусійний характер, потребують уточнення та пояснення:

1. У третьому підрозділі першого розділу “Становлення і розвиток терміносистеми музейництва в Україні” варто було б детальніше охарактеризувати роль Наукового товариства імені Шевченка у становленні музейної справи в Україні та проаналізувати здобутки науковців цієї організації в розбудові термінології музейництва.

2. Не завжди чітко розмежовано вживання національних та запозичених термінів. Зокрема, термінами, утвореними способом вторинної номінації, автор вважає такі назви, як *салон*, *кабінет*, *кабриолет*, які є запозиченнями з французької мови. Необхідно або аргументувати, що нові значення цих термінів наявні лише в українській мові (це дозволить підтвердити думку про їх творення способом вторинної номінації), або вважати ці терміни запозиченими, якщо усі значення наявні й у мові-джерелі.

3. Необхідно чітко вказати на правописні проблеми української мови і послідовно дотримуються вироблених і обґрунтованих принципів орфографії у термінології музейництва. Наприклад, у словнику подано два варіанти терміна *соціальні функції музею* і *соціально функції музею* (с. 525).

4. Дуже цінним є Додаток А, що фактично є найповнішим на сьогодні “Тлумачним словником термінів музейництва”. У підготовці до друку цієї лексикографічної праці варто було б вказати наголос та форму родового відмінка однини кожного терміна.

5. У дисертаційній роботі мало уваги приділено проблемі функціонування термінів у реальних текстах. Можливо, таку тематику буде висвітлено у подальших дослідженнях науковця.

Висловлені зауваження і побажання не порушують загальної концепції роботи, вони лише спрямовують до подальшого наукового осмислення лінгвістичного матеріалу.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Іванни Фецько є самостійним оригінальним дослідження великого фактичного матеріалу, глибоко і всебічно вивченого й осмисленого. Наукова новизна, теоретичне значення і практична вартість рецензованого дослідження не викликають жодних сумнівів. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, переконливі теоретичні узагальнення, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему “Термінологія музейництва: формування, системно-структурна організація, термінотворення”, представлена на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її авторка – Іванна Михайлівна Фецько – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Національного університету

«Львівська політехніка»

Підпис засвідчує
Виконаний секретарем
Національного університету
«Львівська політехніка»

Булик
С.З. Булик-Верхола

Брилликов
Р.Б. Брилликовий